

Μέρος 4

Δύναμη και εξουσία

Ενότητα 8

Κανόνες και νόμος

Τι είδους κανόνες χρειάζεται μια κοινωνία;

Ενότητα 9

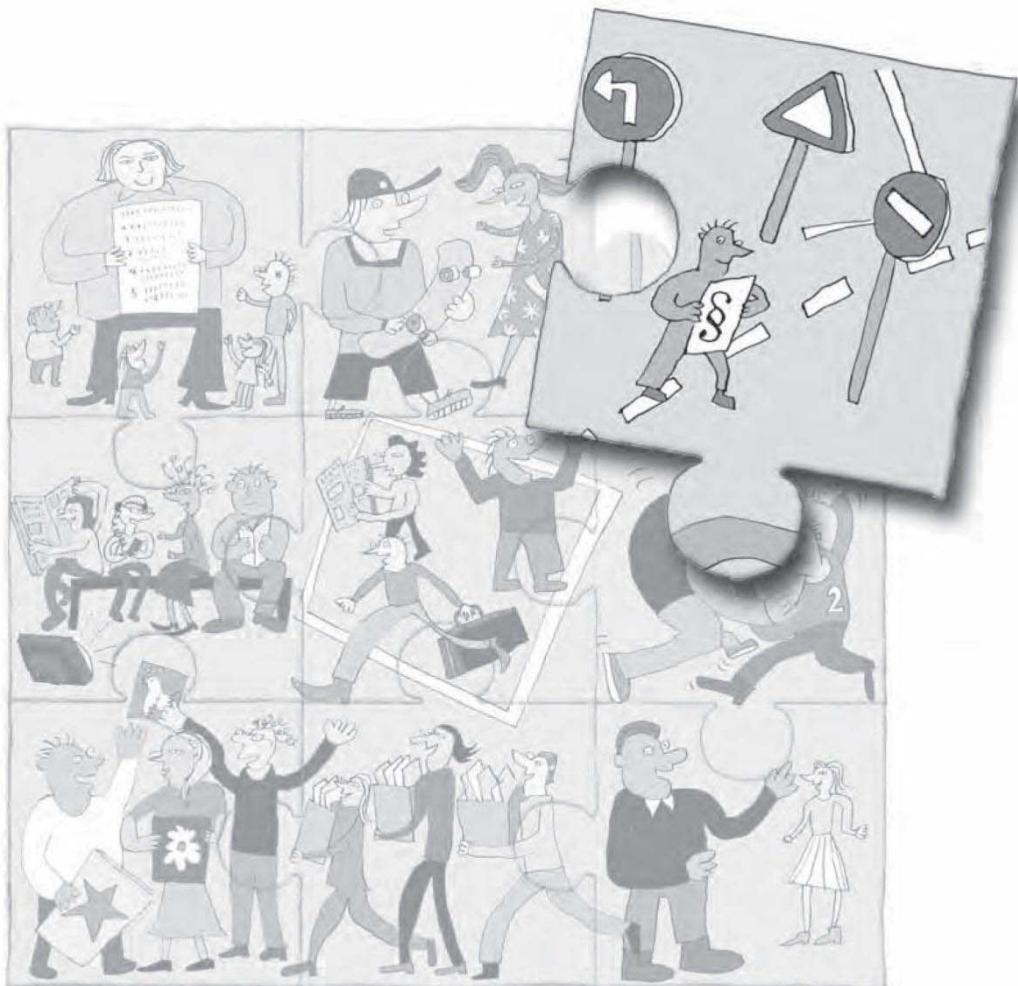
Κυβέρνηση και πολιτική

Πώς πρέπει να διοικείται μια κοινωνία;

ΕΝΟΤΗΤΑ 8

Κανόνες και νόμος

Τι είδους κανόνες
χρειάζεται μια κοινωνία;

8.1 Καλός νόμος – κακός νόμος

Τι κάνει έναν νόμο καλό;

8.2. Από ποια ηλικία;

Πώς εφαρμόζεται ο νόμος στους νέους;

8.3. Νομοθετείς

Τι κάνεις με τους νεαρούς παραβάτες;

8.4. Κανόνες για τα αποδεικτικά μέσα

Ποια αποδεικτικά στοιχεία λαμβάνονται υπόψη σε μια δίκη;

ΕΝΟΤΗΤΑ 8: Κανόνες και νόμος

Τι είδους κανόνες χρειάζεται μια κοινωνία;

Κάποιου είδους νόμοι είναι σημαντικοί για τη δίκαιη και αποτελεσματική λειτουργία μιας κοινωνίας. Οι νόμοι εφαρμόζονται σε όλες τις περιπτώσεις, σε κάθε άτομο – αν και υπάρχουν ορισμένες ομάδες, όπως τα παιδιά, που δεν επηρεάζονται από κάποιους νόμους μέχρι να φτάσουν σε ορισμένη ηλικία.

Ένας από τους τρόπους διάκρισης του νόμου είναι το αστικό και το ποινικό δίκαιο. Το αστικό δίκαιο παρέχει τρόπους επίλυσης διαφορών μεταξύ ατόμων ή ομάδων ατόμων. Το ποινικό δίκαιο καλύπτει συμπεριφορά η οποία όπως έχει αποφασιστεί από το κράτος πρέπει να αποθαρρύνεται ή να προλαμβάνεται.

Όμως, οι νόμοι δεν είναι τέλειοι. Είναι ανθρώπινα δημιουργήματα και μερικές φορές χρειάζονται τροποποιήσεις. Μπορεί να είναι ξεπερασμένοι, αναποτελεσματικοί ή άδικοι για κάποιες κοινωνικές ομάδες.

Ο νόμος δεν διαχωρίζεται από την πολιτική. Διότι οι νόμοι δημιουργούνται και αλλάζουν μέσα στα πολιτικά συστήματα. Σε ένα δημοκρατικό πολιτικό σύστημα είναι σημαντικό ότι όλοι οι πολίτες είναι ισότιμοι. Είναι, επίσης, σημαντικό ο νόμος να εφαρμόζεται ισότιμα για όλους τους πολίτες, και κανένας να μην είναι πάνω από τον νόμο. Η έννοια αυτή είναι γνωστή ως κράτος δικαίου.

Τέλος, οι νόμοι πρέπει να συνάδουν με τα ανθρώπινα δικαιώματα. Αυτό είναι σημαντικό για να διασφαλίζεται ότι οι νόμοι είναι δίκαιοι και δεν γίνεται χρήση τους για καταπίεση ή για δικτατορία. Ως εκ τούτου, τα περισσότερα δημοκρατικά συστήματα βασίζονται σε γραπτά συντάγματα που θέτουν ένα πλαίσιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων και βρίσκονται υπεράνω των νόμων. Μερικές χώρες έχουν θεσπίσει και συνταγματικά δικαστήρια τα οποία αποφασίζουν κατά πόσο οι νόμοι συμφωνούν με το σύνταγμα ή όχι.

Μαθαίνοντας για την Εκπαίδευση για τη Δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Μέσα από αυτή την ενότητα μαθημάτων οι μαθητές:

- θα αναπτύξουν μια ευρύτερη κατανόηση για την έννοια του νόμου και τη σημασία του για μια δημοκρατική κοινωνία*
- θα γνωρίσουν ότι βασικός στόχος του νόμου είναι να βοηθάει τους ανθρώπους και να προστατεύει την κοινωνία*
- θα αναπτύξουν βαθύτερο σεβασμό για το κράτος δικαίου*
- θα μάθουν περισσότερα για το νομικό σύστημα της χώρας τους.

ΕΝΟΤΗΤΑ 8: Κανόνες και νόμος

Τι είδους κανόνες χρειάζεται μια κοινωνία;

Τίτλος μαθ/τος	Μαθησιακοί στόχοι	Εργασίες μαθητών	Υλικά	Μέθοδοι
Μάθημα 1: Καλός νόμος – κακός νόμος	Να συνειδητοποιήσουν και να κατανοήσουν τους παράγοντες που διαμορφώνουν έναν καλό νόμο.	Να συζητήσουν τους σχολικούς κανόνες και να προσδιορίσουν ποιος είναι ένας καλός σχολικός κανόνας. Να συζητήσουν τους νόμους και να εντοπίσουν τι κάνει έναν νόμο καλό. Να εξετάσουν με κριτικό πνεύμα έναν τομέα του δικαίου της χώρας τους, π.χ. νόμοι για αλκοόλ. Να προτείνουν και να αιτιολογήσουν το δικό τους νέο σχολικό κανόνα ή νόμο.	Δυο κάρτες για κάθε μαθητή – μια με το γράμμα “Α” (με πράσινο χρώμα), και μια με το γράμμα “Β” (με κόκκινο χρώμα). Φυλλάδιο μαθητή – Νόμοι της χώρας μας για το αλκοόλ. Μαρκαδόροι και μεγάλα φύλλα χαρτιού για κάθε ομάδα 4-6 μαθητών. Πίνακας σεμιναρίου ή μεγάλο φύλλο χαρτιού για παρουσίαση στην τάξη.	Εργασία σε μικρές ομάδες και συζήτηση όλης της τάξης.
Μάθημα 2: Από ποια ηλικία;	Να εξετάσουν πώς εφαρμόζεται ο νόμος στους νέους ανθρώπους.	Να επεξεργαστούν τις νόμιμες ηλικίες κατά τις οποίες οι νέοι αποκτούν δικαίωμα να συμμετέχουν στις δραστηριότητες των ενηλίκων. Να εξετάσουν πόσο κατάλληλη είναι η ισχύουσα νομοθεσία για τους νέους.	Τρεις μεγάλες πινακίδες με “Α”, “Β” και “Γ” τοποθετημένες σε τρεις τοίχους της τάξης. Αντίγραφα από το φυλλάδιο μαθητή 8.1 – ένα για κάθε δύο μαθητές. Μαρκαδόροι και ένα μεγάλο φύλλο χαρτιού για κάθε 4-6 μαθητές.	Εργασία σε ζευγάρια, σε μικρές ομάδες και συζήτηση όλης της τάξης.
Μάθημα 3: Νομοθετείς	Να εξετάσουν αν οι νέοι που έχουν παραβεί τον νόμο πρέπει να τιμωρούνται, και αν ναι, πώς.	Να εξετάσουν τους διαφορετικούς παράγοντες που παίζουν ρόλο όταν αποφασίζεται ποια είναι η δίκαιη τιμωρία για ένα έγκλημα.	Αντίγραφο της ιστορίας και επιπλέον πληροφορίες για τον/την εκπαιδευτικό.	Εργασία σε μικρές ομάδες και συζήτηση όλης της τάξης.
Μάθημα 4: Κανόνες για τα αποδεικτικά μέσα	Να κατανοήσουν τους κανόνες για τα αποδεικτικά μέσα σε μια δίκη.	Να κατανοήσουν το είδος των αποδεικτικών μέσων που υπολογίζονται σε μια δίκη και το είδος αποδεικτικών στοιχείων που θα ήταν λάθος να χρησιμοποιούνται.	Κάρτες συζήτησης (φυλλάδιο μαθητή 8.2) για κάθε ομάδα 4-6 μαθητών.	Εργασία σε μικρές ομάδες και συζήτηση όλης της τάξης.

Μάθημα 1

Καλός νόμος - κακός νόμος

Τι κάνει έναν νόμο καλό;

Μαθησιακός στόχος	Να συνειδητοποιήσουν και να κατανοήσουν τους παράγοντες που διαμορφώνουν έναν καλό νόμο.
Εργασίες μαθητών	Να συζητήσουν τους σχολικούς κανόνες και να προσδιορίσουν ποιος είναι ένας καλός σχολικός κανόνας. Να συζητήσουν τους νόμους και να εντοπίσουν τι κάνει έναν νόμο καλό. Να εξετάσουν με κριτικό πνεύμα έναν τομέα του δικαίου στη χώρας τους, π.χ. νόμοι για αλκοόλ. Να προτείνουν και να αιτιολογήσουν τον δικό τους νέο σχολικό κανόνα ή νόμο.
Υλικά	Δυο κάρτες για κάθε μαθητή – μια με το γράμμα “Α” (με πράσινο χρώμα), και μια με το γράμμα “Β” (με κόκκινο χρώμα). Φυλλάδιο μαθητή – Νόμοι της χώρας μας για το αλκοόλ. Μαρκαδόροι και μεγάλα φύλλα χαρτιού για κάθε ομάδα 4-6 μαθητών. Πίνακας σεμιναρίου ή μεγάλο φύλλο χαρτιού για παρουσίαση στην τάξη.
Μέθοδος	Εργασία σε μικρές ομάδες και συζήτηση όλης της τάξης.

Γενικές πληροφορίες

Η μέθοδος που εφαρμόζεται σε αυτό το μάθημα είναι γνωστή ως “επαγγειακή μάθηση”. Ο/η εκπαιδευτικός βιοηθά τους μαθητές να κατανοήσουν αφηρημένες αρχές βασίζοντάς τις σε συγκεκριμένα παραδείγματα. Το μάθημα αρχίζει με παραδείγματα – σε αυτή την περίπτωση παραδείγματα κανόνων ή νόμων – και οι μαθητές με βάση αυτά οδηγούνται σε γενικές αρχές. Εδώ, οι αρχές είναι τα κριτήρια που μπορούν να εφαρμοστούν προκειμένου να διαπιστωθεί αν οι κανόνες ή οι νόμοι είναι καλοί: Είναι δίκαιοι; Είναι χρήσιμοι; Είναι καλοί για όλους; Μπορεί η αστυνομία να τους επιβάλει; Είναι απλοί ώστε να κατανοούνται και να τηρούνται;

Όταν χρειάζεται ειδικό υλικό, όπως για παράδειγμα, οι νόμοι της χώρας για το αλκοόλ, ο/η εκπαιδευτικός ή οι μαθητές πρέπει να φέρουν αυτό το υλικό στην τάξη.

Το μάθημα

Στην αρχή του μαθήματος ο/η εκπαιδευτικός δίνει σε κάθε μαθητή δύο κάρτες – μια με το γράμμα “Α” (με πράσινο χρώμα) και η άλλη με το γράμμα “Β” (με κόκκινο χρώμα).

Ο/η εκπαιδευτικός εξηγεί στους μαθητές ότι πρόκειται να ακούσουν κάπτοιους φανταστικούς σχολικούς κανόνες και πρέπει να αποφασίσουν αν είναι καλοί ή κακοί. Για τους καλούς κανόνες θα σηκώσουν την κάρτα με το “Α”, και για τους κακούς αυτή με το “Β”.

Ο/η εκπαιδευτικός διαβάζει έναν-έναν αυτούς τους φανταστικούς κανόνες. Κάθε φορά, οι μαθητές σηκώνουν μια από τις κάρτες τους – ανάλογα με το πώς κρίνουν τον κανόνα. Οι κανόνες μπορεί να είναι ως εξής:

- η εργασία στο σπίτι απαγορεύεται*
- απαγορεύεται ο εκφοβισμός*
- οι μαθητές πρέπει να πληρώνουν για να πηγαίνουν στο σχολείο*
- δεν επιτρέπονται οι τσίχλες στο σχολείο*
- οι μαθητές πρέπει να συμπαθούν τους δασκάλους τους*
- οι μαθητές πρέπει να μπορούν να επιλέξουν σε ποια τάξη θα πάνε*
- οι μεγαλύτεροι εκπαιδευτικοί πρέπει να έχουν πιο ελαφρύ πρόγραμμα*
- απαγορεύονται τα κινητά τηλέφωνα.

Για κάθε κανόνα, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να ρωτήσει την άποψη δύο ή τριών μαθητών:

- Γιατί νομίζετε ότι αυτός είναι ένας καλός/κακός κανόνας;

Οι ιδέες των μαθητών δεν πρέπει να συζητηθούν ή να σχολιαστούν σε αυτό το επίπεδο.

Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός πρέπει να χωρίσει την τάξη σε ομάδες των 4-6 μαθητών και να τους ζητήσει να προσπαθήσουν να εντοπίσουν τους παράγοντες που δημιουργούν έναν καλό σχολικό κανόνα:

- Τι είναι αυτό που κάνει έναν σχολικό κανόνα καλό;

Οι ιδέες των ομάδων θα παρουσιαστούν στην τάξη.

Κατόπιν, ο/η εκπαιδευτικός επαναλαμβάνει την άσκηση – διαβάζει τις δηλώσεις, οι μαθητές σηκώνουν τις κάρτες αιτιολογώντας τις αποφάσεις τους, κ.λπ. – αλλά αυτή τη φορά επικεντρώνονται σε φανταστικούς νόμους, και όχι σε σχολικούς κανόνες. Οι νόμοι μπορούν να αναφέρουν ότι:

- όλοι οι πολίτες πρέπει να έχουν το ίδιο θρήσκευμα*
- η δολοφονία είναι λάθος*
- δεν λέμε ψέματα*
- το πρόχειρο φαγητό πρέπει να απαγορευτεί*
- οι πολίτες μπορούν να αποφασίζουν σε ποια πλευρά του δρόμου θα οδηγούν*
- οι γυναίκες πρέπει να αμείβονται όσο και οι άντρες.

Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός πρέπει να ζητήσει από τους μαθητές να επιστρέψουν στις ομάδες τους και να προσπαθήσουν να εντοπίσουν τους παράγοντες που κάνουν έναν νόμο να είναι καλός:

- Τι κάνει έναν νόμο καλό;

Οι ομάδες θα πρέπει να παρουσιάσουν τις ιδέες τους στην τάξη. Με τον τρόπο αυτό, ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να προσπαθήσει να στρέψει τη σκέψη των μαθητών προς μια σειρά από βασικά κριτήρια που μπορούν να εφαρμοστούν στους νόμους, και που συμβάλλουν στο να τους κάνουν καλούς νόμους. Αυτά περιλαμβάνουν:

- δικαιοσύνη και ισότητα, όπως η ίση αμοιβή για άντρες και γυναίκες*
- χρησιμότητα – εύρυθμη λειτουργία της κοινωνίας, όπως οι νόμοι για ασφαλέστερη οδήγηση*

- κοινό καλό – όχι απλώς στηρίζοντας τα συμφέροντα συγκεκριμένων ομάδων, όπως οι εύποροι*
- επιβολή – η πλειονότητα είναι πρόθυμη να τους υπακούσει, η αστυνομία μπορεί να συλλάβει τους παραβάτες*
- απλότητα – εύκολοι στην κατανόηση και τη συμμόρφωση, να μην είναι περίπλοκοι.

Όταν συμφωνηθούν τα κριτήρια, θα γραφτούν στον πίνακα σεμιναρίου. Ο τίτλος αυτής της ανάρτησης θα είναι “Τι κάνει έναν νόμο καλό;”.

Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τις ομάδες να μελετήσουν έναν νόμο ή μέρος ενός νόμου της χώρας τους (όπως οι νόμοι για το αλκοόλ). Το σχετικό υλικό θα δοθεί σε φυλλάδιο. Αν υπάρχει χρόνος, οι μαθητές μπορούν να ασχοληθούν και με άλλο υλικό που τους ενδιαφέρει, όπως για παράδειγμα, δικαιώματα και υποχρεώσεις παιδιών και εφήβων. Σε κάθε ομάδα δίνονται μαρκαδόροι και ένα μεγάλο φύλλο χαρτιού, και τους ζητείται να κάνουν στην τάξη μια παρουσίαση σχετικά με το αν θεωρούν ότι ο νόμος ή οι νόμοι που έχουν επιλέξει είναι καλός/οί – χρησιμοποιώντας τις αρχές που προσδιορίστηκαν πριν και βρίσκονται αναρτημένες στον τοίχο της τάξης.

Οι ομάδες κάνουν τις παρουσιάσεις τους.

Ως τελική άσκηση ή εργασία για το σπίτι, οι μαθητές μπορούν να προτείνουν έναν νόμο ή σχολικό κανόνα με ένα θέμα της επιλογής τους, όπως το περιβάλλον, και να ετοιμάσουν τα επιχειρήματα για την εισαγωγή του, σύμφωνα με τις βασικές αρχές που έχουν ήδη εντοπίσει.

Μάθημα 2

Από ποια ηλικία; Πώς εφαρμόζεται ο νόμος στους νέους;

Μαθησιακός στόχος	Να εξετάσουν πώς εφαρμόζεται ο νόμος στους νέους ανθρώπους.
Εργασίες μαθητών	Να επεξεργαστούν τις νόμιμες ηλικίες κατά τις οποίες οι νέοι αποκτούν δικαίωμα να συμμετέχουν στις δραστηριότητες των ενηλίκων. Να εξετάσουν πόσο κατάλληλη είναι η ισχύουσα νομοθεσία για τους νέους.
Υλικά	Τρεις μεγάλες πινακίδες με "Α", "Β" και "Γ" τοποθετημένες σε τρεις τοίχους της τάξης. Αντίγραφα από το φυλλάδιο μαθητή 8.1 – ένα για κάθε δύο μαθητές. Μαρκαδόροι και ένα μεγάλο φύλλο χαρτιού για κάθε 4-6 μαθητές.
Μέθοδος	Εργασία σε ζευγάρια, σε μικρές ομάδες και συζήτηση όλης της τάξης.

Γενικές πληροφορίες

Σε αυτό το μάθημα υπάρχει έντονη σωματική δραστηριότητα. Αν θεωρείτε ότι δεν είναι κατάλληλη για τους μαθητές σας, η βασική άσκηση μπορεί να αναπροσαρμοστεί με τέτοιο τρόπο ώστε οι μαθητές να παραμείνουν καθισμένοι στις θέσεις τους – για παράδειγμα, ψηφίζοντας με ανάταση των χεριών, ή με τις κάρτες "Α", "Β" ή "Γ", αντί να μετακινούνται σε διάφορα σημεία της τάξης.

Το μάθημα

Ο/η εκπαιδευτικός ξεκινά το μάθημα ρωτώντας τους μαθητές αν θεωρούν ότι είναι σωστό να υπάρχει νόμος που υποχρεώνει τους νέους να πηγαίνουν στο σχολείο, ενώ δεν υπάρχει κάτι αντίστοιχο για τους ενήλικες:

– Πιστεύετε ότι είναι δίκαιο να υπάρχει νόμος που υποχρεώνει τους νέους να πηγαίνουν σχολείο; Γιατί ή γιατί όχι;

Στη συνέχεια, οι μαθητές χωρίζονται σε ζευγάρια και τους δίνεται να συμπληρώσουν ένα ερωτηματολόγιο (φυλλάδιο μαθητή 8.1). Το ερωτηματολόγιο αφορά στη νόμιμη ηλικία στην οποία οι νέοι δικαιούνται να λάβουν μέρος σε διάφορες δραστηριότητες των ενηλίκων στην χώρα τους.

Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από μερικά ζευγάρια να διαβάσουν τις απαντήσεις τους. Μετά από κάθε απάντηση γίνεται μια διακοπή, και αν είναι απαραίτητο, γίνεται διόρθωση της απάντησης. Έτσι, οι μαθητές γράφουν τις σωστές απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο τους.

Για κάθε απάντηση, ο/η εκπαιδευτικός ρωτά τα ζευγάρια:

– Τι νομίζετε; Αυτή η ηλικία είναι:

α) πολύ μικρή;

β) πολύ μεγάλη;

γ) σωστή;

Δίνονται στα ζευγάρια λίγα λεπτά για να αποφασίσουν, και κατόπιν μετακινούνται σε διαφορετικά σημεία της αίθουσας ανάλογα με την απάντηση. (Ο/η εκπαιδευτικός έχει ήδη τοποθετήσει μεγάλες πινακίδες με την ένδειξη “Α”, “Β” και “Γ” ώστε να γνωρίζουν οι μαθητές που πρέπει να σταθούν.)

Στη συνέχεια, ζητείται από τυχαία ζευγάρια να εξηγήσουν τον συλλογισμό τους και να αιτιολογήσουν τη γνώμη τους. Επίσης και οι άλλοι μαθητές μπορούν να ρωτήσουν τα ζευγάρια για την απόφασή τους.

Κλείνοντας αυτό το μάθημα, ο/η εκπαιδευτικός ρωτά:

- Πιστεύετε ότι είναι δίκαιο να αντιμετωπίζει ο νόμος τους νέους διαφορετικά από τους ενήλικες; Γιατί ή γιατί όχι;

Έπειτα, η τάξη χωρίζεται σε ομάδες των 4-6 μαθητών και τους δίνονται μαρκαδόροι και ένα μεγάλο φύλλο χαρτιού. Ζητείται από τις ομάδες να σκεφτούν την αλλαγή ενός νόμου της χώρας τους που θα ωφελούσε τους νέους. Μπορούν να προτείνουν έναν εντελώς καινούριο νόμο – για παράδειγμα, ότι κάθε σχολείο θα πρέπει να έχει μαθητικό συμβούλιο ή το ύψος του ελάχιστου μισθού για τους νέους που εργάζονται, ή μπορούν να προτείνουν αλλαγή υπάρχοντος νόμου – για παράδειγμα, τον νόμο για την ηλικία ψηφοφορίας ή την ηλικία απόκτησης διπλώματος οδήγησης. Κάθε ομάδα πρέπει να ετοιμάσει μια παρουσίαση για το θέμα που επέλεξε, εκθέτοντας τα επιχειρήματά της και πώς ακριβώς πιστεύει ότι θα ωφεληθούν οι νέοι από αυτό τον νόμο. Μετά τις παρουσιάσεις, μπορεί να γίνει ψηφοφορία στην τάξη για την καλύτερη πρόταση.

Ως τελική άσκηση ή εργασία για το σπίτι, οι μαθητές μπορούν να μελετήσουν τα βήματα που πρέπει να ακολουθήσουν, ως νέοι άνθρωποι, ή ως σχολική ομάδα, για να πείσουν την κυβέρνηση να δεχτεί την αλλαγή ή τις αλλαγές που προτείνουν.

Μάθημα 3

Νομοθετείς

Τι κάνεις με τους νεαρούς παραβάτες;

Μαθησιακός στόχος	Να εξετάσουν αν οι νέοι που έχουν παραβεί τον νόμο πρέπει να τιμωρούνται, και αν ναι, πώς.
Εργασίες μαθητών	Να εξετάσουν τους διαφορετικούς παράγοντες που παίζουν ρόλο όταν αποφασίζεται ποια είναι η δίκαιη τιμωρία για ένα έγκλημα.
Υλικά	Αντίγραφο της ιστορίας και επιπλέον πληροφορίες για τον/την εκπαιδευτικό.
Μέθοδος	Εργασία σε μικρές ομάδες και συζήτηση όλης της τάξης.

Εννοιολογική μάθηση: τρεις βασικές αρχές για το σκοπό της τιμωρίας

Ενώ το μάθημα 2 επικεντρώθηκε στο αστικό δίκαιο, αυτό το μάθημα ασχολείται με το ποινικό δίκαιο, και κυρίως με το αν πρέπει να τιμωρούνται οι νεαροί παραβάτες και αν ναι, με ποιον τρόπο. Το βασικό ερώτημα σε σχέση με την τιμωρία είναι, “γιατί τιμωρία;”. Αυτό το ερώτημα έχει απαντηθεί με διαφορετικούς τρόπους κατά καιρούς, και σύμφωνα με τις αλλαγές στην επιστημονική και φιλοσοφική σκέψη. Έτσι προκύπτουν τρεις αρχές που συνδέονται με τον σκοπό της τιμωρίας.

- Ανταπόδοση.** Η τιμωρία συνδέεται με την ενοχή και την ευθύνη. Ένα έγκλημα πρέπει να τιμωρείται, και η κοινωνία εκφράζει την αποδοκιμασία της για το έγκλημα. Εδώ περιλαμβάνεται και η αρχή της αναλογίας, προστατεύοντας τον παραβάτη από την υπερβολικά αιυτηρή τιμωρία. Ο στόχος είναι η αποκατάσταση της δικαιοσύνης.
- Αποτροπή.** Η τιμωρία στέλνει ένα μήνυμα στους πιθανούς εγκληματίες της κοινωνίας, αποθαρρύνοντάς τους από το έγκλημα, καθώς ο “πόνος” είναι μεγαλύτερος από το όφελος. Ο στόχος είναι η αποτροπή του εγκλήματος.
- Αποκατάσταση.** Το έγκλημα εκλαμβάνεται ως κραυγή βοήθειας. Ο παραβάτης χρειάζεται περισσότερο θεραπεία παρά τιμωρία, και ο στόχος είναι να βοηθηθεί να μη διαπράξει άλλα εγκλήματα και να ενσωματωθεί στην κοινωνία.

Τα ποινικά συστήματα σε όλο τον κόσμο διαφέρουν σημαντικά στο πώς εξισορροπούν αυτές τις αρχές τόσο για τους ενήλικες όσο και για τους νεαρούς παραβάτες. Σε γενικές γραμμές, πολλές χώρες δίνουν προτεραιότητα στην αποκατάσταση. Άλλα δεν κινούνται όλες οι χώρες προς αυτή την κατεύθυνση. Στενά συνδεδεμένο με το θέμα της αποκατάστασης είναι και το πού βρίσκεται η διαχωριστική γραμμή ανάμεσα σε ενήλικες και νεαρούς παραβάτες. Τα Συμβούλιο της Ευρώπης έχει συστήσει ως όριο την ηλικία των 18 ετών, κάνοντας αναφορά στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού του 1989 (βλ. γενικές πληροφορίες για εκπαιδευτικούς).

Το μάθημα αποτελεί εισαγωγή στις τρεις βασικές έννοιες για την τιμωρία που αναφέρθηκαν παραπάνω. Για ακόμα μια φορά, εφαρμόζεται η επαγγελματική προσέγγιση. Οι μαθητές ασχολούνται με μια μελέτη περίπτωσης ενός νεαρού παραβάτη και ανακαλύπτουν τις διαφορετικές αρχές της τιμωρίας, τις επιπτώσεις τους και την ανάγκη για ισορροπία. Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να κάνει μια σύντομη ομιλία για αυτές τις έννοιες κατά την διάρκεια ή μετά τη συζήτηση στην τάξη.

Αυτό το μάθημα μπορεί να εξελιχθεί σε project και να επεκταθεί για δύο ακόμη μαθήματα. Οι μαθητές μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις έννοιες που έμαθαν σε αυτό το μάθημα για να περιγράψουν την ισορροπία που έχει επιτευχθεί στη χώρα τους σχετικά με την ποινική νομοθεσία για τους νεαρούς παραβάτες.

Το μάθημα

Στην αρχή του μαθήματος οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες των 4-6. Ο/η εκπαιδευτικός εξηγεί ότι το κράτος δικαίου περιλαμβάνει την αρχή ότι οι δικαστές δεσμεύονται από τον νόμο όταν επιβάλουν μια ποινή σε έναν εγκληματία ή παραβάτη. Σε αυτό το μάθημα, οι μαθητές θα ασχοληθούν με τον τρόπο που πρέπει να συντάσσονται οι νόμοι που αφορούν στους νεαρούς παραβάτες. Θα ακούσουν μια ιστορία για ένα έγκλημα και θα φανταστούν ότι είναι μέλη του κοινοβουλίου που νομοθετεί σχετικά με την ποινή που πρέπει να επιβάλλεται στους εγκληματίες.

Ο/η εκπαιδευτικός λέει την ιστορία και δίνει την ευκαιρία στις ομάδες να αποφασίσουν ποια πιστεύουν ότι θα ήταν μια δίκαιη τιμωρία για τον Τομ. Οι απόψεις των ομάδων παρουσιάζονται στην τάξη.

Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός δίνει ορισμένες επιπλέον πληροφορίες. Μετά από κάθε νέα πληροφορία, οι ομάδες έχουν το δικαίωμα να αλλάξουν γνώμη σχετικά με την τιμωρία που είχαν σκεφτεί αρχικά.

Στο τέλος της δραστηριότητας, ζητείται από τις ομάδες να παρουσιάσουν τις ιδέες τους στην τάξη:

- Ποια τιμωρία πιστεύετε ότι πρέπει να επιβληθεί; Γιατί;
- Σας έκανε να αλλάξετε την αρχική σας απόφαση κάποια από τις επιπλέον πληροφορίες; Αν ναι, πώς;

Ακολουθεί συζήτηση σε ολομέλεια με θέμα:

- Ποιοι παράγοντες πρέπει να λαμβάνονται υπόψη από τη νομοθεσία όταν λαμβάνονται αποφάσεις σχετικά με την επιβολή ποινής σε κάποιον που έχει καταδικαστεί για έγκλημα;
- Πιστεύετε ότι ο νόμος πρέπει να αντιμετωπίζει διαφορετικά τους νεαρούς από τους ενήλικες παραβάτες; Γιατί ή γιατί όχι;

Ως τελική άσκηση ή εργασία για το σπίτι, οι μαθητές θα σκεφτούν μια περίπτωση που έχουν ακούσει – στην τηλεόραση, στον τύπο ή στην περιοχή τους – στην οποία ένας νεαρός παραβάτης έχει τιμωρηθεί είτε:

- α) πολύ σκληρά, ή
- β) πολύ επιεικώς.

Οι μαθητές πρέπει να γράψουν ένα σύντομο κείμενο με το παράδειγμα που έχουν επιλέξει και να το παρουσιάσουν στο επόμενο μάθημα, περιγράφοντας τους παράγοντες που επηρέασαν την άποψή τους. Ένα παράδειγμα θα μπορούσε να είναι σχετικά με κάποιον που είχε τροχαίο ατύχημα οδηγώντας υπό την επήρεια αλκοόλ.

Εσύ φτιάχνεις τον νόμο

“Και ο Λέοναρντ και ο Τομ ήταν 15 ετών και πήγαιναν στο ίδιο σχολείο. Γνωρίζονταν πολλά χρόνια, αλλά δεν είχαν ιδιαίτερη σχέση μεταξύ τους.

Μια μέρα χάθηκε το κινητό τηλέφωνο του Τομ και αυτός κατηγόρησε τον Λέοναρντ πως του το έκλεψε. Ο Λέοναρντ είπε ότι δεν το είχε κλέψει, αλλά ότι ο Τομ ζήλευε γιατί εκείνος είχε πολλούς φίλους ενώ ο Τομ δεν είχε κανέναν.

Μετά το σχολείο, πάλεψαν. Ο Τομ έβγαλε μαχαίρι ενώ ο Λέοναρντ ήταν άοπλος. Κατά την διάρκεια της πάλης, ο Τομ χτύπησε τον Λέοναρντ στο πρόσωπο τόσο άσχημα που του άφησε μια ουλή για όλη την υπόλοιπη ζωή του”.

Εργασία

Ποια νομίζετε ότι θα ήταν η κατάλληλη τιμωρία για τον Τομ; Συζητείστε το στην ομάδα σας και γράψτε ποια τιμωρία θα έπρεπε να προβλέπει ο νόμος για τέτοιου είδους παραπτώματα.

Επιπλέον πληροφορίες

1. Ο Τομ είχε ανατραφεί με πολύ αυστηρότητα, και ο πατέρας του τον χτυπούσε συχνά.

Αυτό επηρεάζει τη γνώμη σας για την τιμωρία του Τομ; Αν ναι, πώς; Αν είναι απαραίτητο, αλλάξτε το σχέδιο νόμου που έχετε ετοιμάσει.

2. Ο Τομ ήταν απομονωμένος στην τάξη και κανένας δεν άκουγε τα προβλήματά του.

Αυτό επηρεάζει τη γνώμη σας για την τιμωρία του Τομ; Αν ναι, πώς; Αν είναι απαραίτητο, αλλάξτε το σχέδιο νόμου που έχετε ετοιμάσει.

3. Ο Λέοναρντ πράγματι είχε κλέψει το κινητό τηλέφωνο του Τομ, και αυτό που ξεκίνησε τον καυγά ήταν ότι ο Τομ είχε αναφέρει την κλοπή στην αστυνομία.

Αυτό επηρεάζει τη γνώμη σας για την τιμωρία του Τομ; Αν ναι, πώς; Αν είναι απαραίτητο, αλλάξτε το σχέδιο νόμου που έχετε ετοιμάσει.

4. Ο Λέοναρντ ήταν ο αρχηγός μιας συμμορίας που παρενοχλούσε τον Τομ από καιρό. Η συμμορία είχε επιπεθεί στον Τομ αρκετές φορές, χτυπώντας τον με ξύλα, αλυσίδες και μεταλλικές ράβδους. Αυτό έκανε τον Τομ να έχει εφιάλτες και να φοβάται να πάει ακόμα και στο σχολείο.

Αυτό επηρεάζει τη γνώμη σας για την τιμωρία του Τομ; Αν ναι, πώς; Αν είναι απαραίτητο, αλλάξτε το σχέδιο νόμου που έχετε ετοιμάσει.

5. Ο Τομ είχε επανειλημμένα κακοποιηθεί από τον πατέρα του ο οποίος του έλεγε ότι ήταν πολύ μαλθακός και έπρεπε να αντιδρά σε νταήδες όπως ο Λέοναρντ.

Αυτό επηρεάζει τη γνώμη σας για την τιμωρία του Τομ; Αν ναι, πώς; Αν είναι απαραίτητο, αλλάξτε το σχέδιο νόμου που έχετε ετοιμάσει.

6. Ο Τομ έβγαλε μαχαίρι μόνο για να τρομάξει αυτούς που τον φοβέριζαν. Δεν είχε σκοπό να το χρησιμοποιήσει. Είκοσι άλλα παιδιά παρακολουθούσαν το περιστατικό, και όλοι τους τούς παρακινούσαν να παλέψουν.

Αυτό επηρεάζει τη γνώμη σας για την τιμωρία του Τομ; Αν ναι, πώς; Αν είναι απαραίτητο, αλλάξτε το σχέδιο νόμου που έχετε ετοιμάσει.

7. Ένας εκπαιδευτικός είχε δει ότι ο Τομ είχε φέρει μαχαίρι στο σχολείο δυο μέρες πριν την διαμάχη, αλλά δεν του είπε τίποτα.

Αυτό επηρεάζει τη γνώμη σας για την τιμωρία του Τομ; Αν ναι, πώς; Αν είναι απαραίτητο, αλλάξτε το σχέδιο νόμου που έχετε ετοιμάσει.

Οι μαθητές ορίζουν εκπροσώπους των ομάδων, οι οποίοι θα παρουσιάσουν τα σχέδια των νόμων στην τάξη. Ισως θεωρείται δεδομένο ότι όλοι γνωρίζουν τα διλήμματα που αφορούν σε αντικρουόμενες καταστάσεις, καθώς και αρχές της δικαιοσύνης όπως οι παρακάτω:

- Πώς δείχνουμε ότι η κοινωνία αποδοκιμάζει τέτοιου είδους συμπεριφορά;
- Πώς είμαστε βέβαιοι ότι το σχολείο είναι ένας χώρος στον οποίο απαγορεύεται η βία;

- Γόστι σκληρά πρέπει να τιμωρήσουμε κάποιον σαν τον Τομ ώστε να αποθαρρυνθούν άλλοι, όπως η συμμορία του Λέοναρντ, σχετικά με τη χρήση μαχαιριού;
- Η συμπεριφορά του Τομ εκλαμβάνεται ως κραυγή βοήθειας και δεν μπορούσε να απευθυνθεί στην οικογένειά του για αυτό. Πώς μπορούμε να βοηθήσουμε τον Τομ να αισθάνεται πιο χαρούμενος και να μη χρειάζεται να τσακώνεται και να βγάζει μαχαίρια στο μέλλον;

Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να συνοψίσει τη συζήτηση και να συνδέσει αυτά τα θέματα με τις τρεις αρχές: της τιμωρίας, της αποτροπής και της αποκατάστασης. Κάνοντας αναφορά στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, δίνει έμφαση στην αποτροπή.

Αν υπάρχει χρόνος και ενδιαφέρον, μπορεί να γίνει επέκταση του θέματος. Αν υπάρχει διαφωνία σχετικά με τον τρόπο τιμωρίας, ο διάλογος μπορεί να συνεχιστεί. Αν υπάρχει συμφωνία για αποκατάσταση, μπορούν να μελετήσουν πώς οι νόμοι της χώρας τους λαμβάνουν υπόψη τις αρχές της τιμωρίας, αποτροπής και αποκατάστασης.

Μάθημα 4

Κανόνες για τα αποδεικτικά μέσα

Ποια αποδεικτικά στοιχεία λαμβάνονται υπ'οψη σε μια δίκη;

Μαθησιακός στόχος	Να κατανοήσουν τους κανόνες για τα αποδεικτικά μέσα σε μια δίκη.
Εργασίες μαθητών	Να κατανοήσουν το είδος αποδείξεων που υπολογίζονται σε μια δίκη και το είδος αποδεικτικών στοιχείων που θα ήταν λάθος να χρησιμοποιούνται.
Υλικά	Κάρτες συζήτησης (φυλλάδιο μαθητή 8.2) για κάθε ομάδα 4-6 μαθητών.
Μέθοδος	Εργασία σε μικρές ομάδες και συζήτηση όλης της τάξης.

Γενικές πληροφορίες

Ένα από τα βασικά στοιχεία κάθε συστήματος πτοινικής δικαιοσύνης είναι ένα σύνολο κανόνων που καθορίζει τι είδους αποδείξεις πρέπει ή δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται σε μια δίκη για να είναι δίκαιη. Για παράδειγμα, μπορούν να χρησιμοποιηθούν «φήμες» (δηλαδή, αποδείξεις που δεν προέρχονται από τον ίδιο τον μάρτυρα αλλά του μεταφέρθηκαν από άλλο άτομο), μαρτυρία που αποκτήθηκε κατόπιν βασανισμού ή απειλή βίας ή μαρτυρία που αποκτήθηκε μέσω “καθοδηγητικών ερωτήσεων”, δηλαδή, ερωτήσεων που βάζουν τα λόγια στο στόμα του μάρτυρα;

Το μάθημα

Ο/η εκπαιδευτικός αρχίζει το μάθημα παρουσιάζοντας την ακόλουθη διάταξη από την ΕΣΔΑ (1950), σε προφορική και γραπτή μορφή στον πίνακα ή έναν πίνακα σεμιναρίου:

“Κάθε πρόσωπο που κατηγορείται για αδίκημα πρέπει να θεωρείται αθώο μέχρι αποδείξεως της ενοχής του σύμφωνα με τον νόμο.”

Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1950), Άρθρο 6, Νο. 2

Οι μαθητές καλούνται να εξηγήσουν αυτή την διάταξη. Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να προσθέσει το αρχικό τεκμήριο αθωότητας. Οι μαθητές πρέπει να κατανοήσουν τη σημασία αυτής της αρχής για δίκαιη δίκη, και να μάθουν ότι ένα πρόσωπο που κατηγορείται μπορεί να καταδικαστεί μόνο αν υπάρχουν επαρκείς μαρτυρίες που αποδεικνύουν την ενοχή του. Σε αυτό το μάθημα, θα εξεταστούν οι κανόνες για τα αποδεικτικά μέσα σε μια δίκη.

Οι μαθητές πρέπει να σχηματίσουν ομάδες των 4-6.

Ο/η εκπαιδευτικός τους μιλά για την περίπτωση μιας δίκης. Αφορά σε έναν νέο άνδρα που ονομάζεται Μάνουελ, και κατηγορείται για την κλοπή του αυτοκινήτου του κ. Kay. Αυτό το αυτοκίνητο εξαφανίστηκε από την αυλή του σπιτιού του ιδιοκτήτη του ένα βράδυ και βρέθηκε εγκαταλειμμένο έξω από το χωριό την επόμενη μέρα. Του είχαν ρίξει πετρέλαιο και του έβαλαν φωτιά. Ο Μάνουελ συνελήφθη από την αστυνομία με την κατηγορία της κλοπής και πρόκλησης ζημιάς.

Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός δίνει στις ομάδες κάρτες συζήτησης. Κάθε κάρτα περιέχει ένα αποδεικτικό στοιχείο που θα χρησιμοποιηθεί στο δικαστήριο για να αποδειχθεί ότι ο Μάνουελ είναι ένοχος.

Από τις ομάδες ζητείται:

- να βάλουν σε σειρά τα αποδεικτικά στοιχεία – από το ισχυρότερο στο πιο αδύναμο*
- να αποφασίσουν αν κάποια αποδεικτικά στοιχεία πρέπει να αποκλειστούν γιατί είναι άσχετα ή άδικα.

Οι ομάδες παρουσιάζουν τις ιδέες τους και έρχονται σε συμφωνία σχετικά με τα αποδεικτικά στοιχεία που θα χρησιμοποιηθούν και αυτά που θα αποκλειστούν.

Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να επιστρέψουν στις θέσεις τους και να σκεφτούν:

- Τι ερωτήσεις θα έπρεπε να κάνει το δικαστήριο στους μάρτυρες ή στον Μάνουελ; Γιατί;
- Θα ήταν άδικο να θέσει το δικαστήριο κάποιες συγκεκριμένες ερωτήσεις; Αν ναι, τι είδους ερωτήσεις είναι αυτές;

Οι ομάδες παρουσιάζουν τις ιδέες τους, και όλη η τάξη με συλλογική εργασία, προσπαθεί να καταγράψει τα είδη αποδείξεων και τα είδη ερωτήσεων που θεωρούν ότι δεν θα έπρεπε να χρησιμοποιούνται σε ένα δικαστήριο.

Αν υπάρχει χρόνος, μπορεί να ακολουθήσει εργασία με έρευνα. Ως εργασία για το σπίτι, ανατίθεται στους μαθητές να ερευνήσουν τους κανόνες για τα αποδεικτικά μέσα που εφαρμόζονται στα ποινικά δικαστήρια της χώρας τους και να παρουσιάσουν τα αποτελέσματα στο επόμενο μάθημα.

Φυλλάδιο μαθητή 8.1

Ερωτηματολόγιο: από ποια ηλικία;

Από ποια ηλικία σύμφωνα με τους νόμους της χώρας σας επιτρέπεται στους νέους να:

1. Βγάζουν δίπλωμα οδήγησης;
2. Παντρεύονται;
3. Ψηφίζουν στις εκλογές;
4. Καταταγούν στο στρατό;
5. Πληρώνουν φόρους;
6. Λαμβάνουν πολιτικά αξιώματα;
7. Μπαίνουν στη φυλακή;
8. Εγκαταλείπουν το σχολείο;
9. Υιοθετούν ένα παιδί;

Φυλλάδιο μαθητή 8.2

Κάρτες συζήτησης

Ένας αστυνομικός λέει στο δικαστήριο ότι ο Μάνουελ, όταν ρωτήθηκε από την αστυνομία, ομολόγησε ότι είχε κλέψει το αυτοκίνητο.	Ένας νεαρός λέει στο δικαστήριο ότι ο Μάνουελ πάντα περηφανεύεται για τα αυτοκίνητα που κλέβει.
Ένα νεαρό κορίτσι λέει στο δικαστήριο ότι κρυφάκουσε έναν φίλο της να μιλάει με τον Μάνουελ στο τηλέφωνο. Μιλούσαν για την κλοπή του αυτοκινήτου του κυρίου Kay.	Ο κ. Kay λέει στο δικαστήριο ότι πιστεύει πως ο Μάνουελ πρέπει να είναι ο βασικός ύποπτος γιατί ήταν μνησίκακος απέναντι στην οικογένεια Kay από τότε που ο κ. Kay εμπόδισε τον Stefan να βλέπει την κόρη του.
Ένας από τους δασκάλους του Μάνουελ λέει στο δικαστήριο πώς έπιασε τον Stefan να κλέβει όταν πήγαινε στο σχολείο.	Ο Μάνουελ δεν έχει κανέναν που να επιβεβαιώνει το άλλοθί του, ότι βρισκόταν στο σπίτι του το βράδυ της κλοπής.
Όταν ρωτήθηκε από τον εισαγγελέα, “Είδατε έναν νεαρό σαν τον Μάνουελ να οδηγεί το αυτοκίνητο εκείνο το βράδυ;”, ένας γείτονας του κυρίου Kay απάντησε, “Ναι, τον είδα”.	

8.1 Σχετικές πληροφορίες για εκπαιδευτικούς Ένταξη, όχι ποινικοποίηση

Thomas Hammarberg, Επίτροπος για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, Συμβούλιο της Ευρώπης

Στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, τα ποσοστά εφηβικής εγκληματικότητας δεν βρίσκονται σε υψηλά επίπεδα. Επίσης, παραμένουν σχετικά σταθερά εδώ και πολλά χρόνια.

Αυτό δε σημαίνει ότι το πρόβλημα είναι ασήμαντο. Μια ανησυχητική τάση που διαπιστώνεται σε πολλές χώρες είναι ότι πολλά από τα εγκλήματα που διαπράττονται από νεαρούς παραβάτες είναι πιο βίαια ή περισσότερο σοβαρά. Αυτό αποτελεί μια προειδοποίηση. (...).

Αυτή τη στιγμή στην Ευρώπη υπάρχουν δυο διαφορετικές τάσεις. Η μία είναι να μειωθεί η ηλικία ποινικής ευθύνης και να φυλακίζονται περισσότερα παιδιά μικρότερης ηλικίας. Η άλλη τάση – στο πνεύμα της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού – είναι η αποφυγή της ποινικοποίησης και η εύρεση λύσεων στο πλαίσιο της οικογένειας και άλλων κοινωνικών δομών.

Υποστηρίζοντας τη δεύτερη προσέγγιση, θα αναφερθούμε στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών και στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο του Συνηγόρου του Παιδιού. Σε μια δήλωση [το] 2003 όχι λιγότεροι από 21 εθνικούς συνηγόρους του παιδιού τόνισαν ότι τα παιδιά που αντιμετωπίζουν προβλήματα με τον νόμο είναι αυτά που κατά προτεραιότητα έχουν ανθρώπινα δικαιώματα.

Πρότειναν ότι η ηλικία της ποινικής ευθύνης δεν θα πρέπει να μειωθεί, αλλά προοδευτικά να φτάσει στα 18 - και ότι τα καινοτόμα συστήματα για την αντιμετώπιση των ανήλικων παραβατών κάτω από αυτή την ηλικία θα πρέπει να δώσουν έμφαση στην εκπαίδευση, την επανένταξη και την αποκατάστασή τους.

Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού – επικυρωμένη από όλες τις ευρωπαϊκές χώρες – ζητά από τις κυβερνήσεις να θεσπίσουν ένα ελάχιστο όριο ηλικίας κάτω από τα οποία θα θεωρείται ότι τα παιδιά δεν έχουν την ικανότητα να παραβούν τον ποινικό νόμο. Η Συνθήκη δεν διευκρινίζει σε ποια ακριβώς ηλικία θα πρέπει να είναι το όριο. Ωστόσο, η Επιτροπή που παρακολουθεί την εφαρμογή της Σύμβασης έχει εκφράσει ανησυχία για τη χαμηλή ηλικία σε διάφορες χώρες. Στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, τα παιδιά έχουν ποινική ευθύνη μεταξύ 12 και 15 ή 16, αλλά υπάρχουν και παραδείγματα ορίων ηλικίας τόσο χαμηλά όσο τα 7, 8 και 10 έτη.

Αν και το μήνυμα της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού είναι ότι πρέπει να αποφεύγεται η ποινικοποίηση των παιδιών, αυτό δεν σημαίνει ότι οι νεαροί παραβάτες θα πρέπει να αντιμετωπίζονται σα να μην έχουν καρία ευθύνη. Αντίθετα, είναι σημαντικό οι νεαροί παραβάτες να θεωρούνται υπεύθυνοι για τις πράξεις τους και να λαμβάνουν, για παράδειγμα, μέρος στην αποκατάσταση των ζημιών που έχουν προκαλέσει.

Το ερώτημα είναι τι είδους μηχανισμός θα πρέπει να αντικαταστήσει το συνηθισμένο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης σε τέτοιες περιπτώσεις. Οι διαδικασίες θα πρέπει να αναγνωρίσουν τη ζημιά στα θύματα και θα πρέπει ο νεαρός δράστης να καταλάβει ότι η πράξη δεν ήταν αποδεκτή. Ένας τέτοιος ξεχωριστός μηχανισμός για νέους θα πρέπει να στοχεύει στην αναγνώριση της ενοχής και των κυρώσεων που αποσκοπούν σε αποκατάσταση.

Η διαφορά με μια κοινή ποινική διαδικασία βρίσκεται στην διαδικασία της κύρωσης. Στην απόδοση δικαιοσύνης ανηλίκων δεν πρέπει να υπάρχει τιμωρία. Η πρόθεση είναι να εμπεδωθεί η αίσθηση της ευθύνης και, ταυτόχρονα, να πρωθηθεί η επανένταξη. Ο νεαρός παραβάτης θα πρέπει να πάρει το μάθημα του και ποτέ να μην επαναλάβει την παρανομία.

Αυτό στην πραγματικότητα δεν είναι εύκολο. Απαιτεί καινοτόμες και αποτελεσματικές κυρώσεις. Κατ' αρχάς, πρέπει να συμμετέχουν οι γονείς του παραβάτη ή άλλος κηδεμόνας, εκτός εάν αυτό κρίνεται αντίθετο προς την επανένταξη του παιδιού. Όποια και αν είναι η διαδικασία, θα πρέπει να υπάρχει η δυνατότητα για το παιδί να αμφισβητήσει τις κατηγορίες και ακόμα να κάνει και έφεση.

Μια ενδιαφέρουσα διαδικασία «διακανονισμού» έχει υιοθετηθεί στη Σλοβενία. Αν υπάρχει συμφωνία από τον εισαγγελέα, το θύμα και τον κατηγορούμενο, η περίπτωση ενός νεαρού κατηγορούμενου μπορεί να αναφέρεται σε έναν διαμεσολαβητή. Ο μεσολαβητής στη συνέχεια προσπαθεί να επιτύχει μια διευθέτηση που θα είναι ικανοποιητική τόσο για το θύμα όσο και για τον κατηγορούμενο και η δίκη μπορεί ως εκ τούτου να αποφευχθεί.

Μια πτυχή θα πρέπει να τονιστεί περαιτέρω: η σημασία της έγκαιρης ανταπόκρισης στο αδίκημα. Καθυστέρηση των διαδικασιών - που [είναι] ένα πρόβλημα σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες στις μέρες μας - είναι ιδιαίτερα αποχής όταν πρόκειται για νεαρούς παραβάτες των οποίων οι κακές πράξεις θα πρέπει να θεωρηθούν ως μια κραυγή για άμεση βοήθεια. (...)

Thomas Hammarberg, Επίτροπος του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, απόσπασμα από το "Η διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην δικαιοσύνη ανηλίκων", παρουσίαση στην Διάσκεψη των Γενικών Εισαγγελέων της Ευρώπης, Μόσχα, 5-6 Ιουλίου 2006. Πηγή: <http://www.coe.int/t/commissioner/>

8.2 Σχετικές πληροφορίες για εκπαιδευτικούς

Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού

Θεσπίστηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στις 20 Νοεμβρίου 1989

Άρθρο 37

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη επαγρυπνούν ώστε:

α) Κανένα παιδί να μην υποβάλλεται σε βασανιστήρια ή σε άλλες σκληρές, απάνθρωπες ή εξευτελιστικές τιμωρίες ή μεταχείριση. Θανατική ποινή ή ισόβια κάθειρξη χωρίς δυνατότητα απελευθέρωσης δεν πρέπει να απαγγέλλονται για παραβάσεις, τις οποίες έχουν διαπράξει πρόσωπα κάτω των δεκαοκτώ ετών.

β) Κανένα παιδί να μη στερείται την ελευθερία του κατά τρόπο παράνομο ή αυθαίρετο. Η σύλληψη, κράτηση ή φυλάκιση ενός παιδιού πρέπει να είναι σύμφωνη με το νόμο, να μην αποτελεί παρά ένα έσχατο μέτρο και να είναι της μικρότερης δυνατής χρονικής διάρκειας.

γ) Κάθε παιδί που στερείται την ελευθερία να αντιμετωπίζεται με ανθρωπισμό και με τον οφειλόμενο στην αξιοπρέπεια του ανθρώπου σεβασμό, και κατά τρόπο που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της ηλικίας του. Ειδικότερα, κάθε παιδί που στερείται την ελευθερία θα χωρίζεται από τους ενήλικες, εκτός εάν θεωρηθεί ότι είναι προτιμότερο να μη γίνει αυτό για το συμφέρον του παιδιού, και έχει το δικαίωμα να διατηρήσει την επαφή με την οικογένειά του δι' αλληλογραφίας και με επισκέψεις, εκτός εξαιρετικών περιστάσεων.

δ) Τα παιδιά που στερούνται την ελευθερία τους να έχουν το δικαίωμα για ταχεία πρόσβαση σε νομική ή σε άλλη κατάλληλη συμπαράσταση, καθώς και το δικαίωμα να αμφιβιθούν τη νομιμότητα της στέρησης της ελευθερίας τους ενώπιον ενός δικαιοστηρίου ή μιας άλλης αρμόδιας, ανεξάρτητης και αμερόληπτης αρχής, και για τη λήψη μιας ταχείας απόφασης πάνω σ' αυτό το ζήτημα.

Άρθρο 40

(...) 3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη προσπαθούν να προαγάγουν τη θέσπιση νόμων, διαδικασιών, αρχών και θεσμών εφαρμοζόμενων ειδικώς στα παιδιά που είναι ύποπτα, κατηγορούμενα ή καταδικασμένα για παράβαση του ποινικού νόμου και ιδιαίτερα:

α) Τη θέσπιση ενός ελάχιστου ορίου ηλικίας κάτω απ' το οποίο τα παιδιά θα θεωρούνται ότι δεν έχουν την ικανότητα παράβασης του ποινικού νόμου.

β) Την εισαγωγή μέτρων, εφόσον αυτό είναι δυνατόν και ευκταίο, για την αντιμετώπιση τέτοιων παιδιών, χωρίς ανάγκη προσφυγής στη δικαιοσύνη, με την προϋπόθεση βέβαια ότι τηρείται ο απόλυτος σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα και στις νόμιμες εγγυήσεις.

4. Μία σειρά διατάξεων σχετικών κυρίως με την επιμέλεια, την καθοδήγηση και την επιτήρηση, τους συμβούλους, τη δοκιμασία, την τοποθέτηση σε οικογένεια, τα προγράμματα γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης και τις άλλες εναλλακτικές δυνατότητες πλην της επιμέλειας, θα εξασφαλίζει στα παιδιά μια μεταχείριση που να εγγυάται την ευημερία τους και που να είναι ανάλογη και με την κατάστασή τους και με την παράβαση.

Πηγή: Rolf Gollob/Peter Krapf: *Εξερευνούμε τα δικαιώματα των παιδιών. Εννέα μικρά σχέδια εργασίας για το δημοτικό*. EDC/HRE, Βιβλίο V, Στρασβούργο 2007, σσ. 86 κ.ε..

Για περαιτέρω διάβασμα: Cyndi Banks, *Criminal justice ethics*, Thousand Oaks, 2004. A PDF version of Chapter 5, The Purpose of Criminal Punishment, διαθέσιμο στο <http://www.sagepub.com>.